

III RIIGIKOGU

8. istungjärk. Protokoll nr. 213 (14).

1929.

III Riigikogu koosolek 8. veebruaril 1929
kell 22.30 min.

Kokku on tulnud 69 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **A. Rei**, raha- ja kaubandus-tööstusminister **A. Oinas**, tööhoolekande- ja haridusminister **L. Johanson**, sise- ja kohtuminister **T. Kalbus**, sõjaminister **M. Juhkam**, põllutööminister **K. Soonberg**, teedeminister **O. Köster**.

Päevakord:

1. Eesti vabariigi kulude ja tulude eelarve 1929./30. aastaks — I lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**, pärast abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 22.35 min.

Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigikogu koosoleku.

I. Eesti vabariigi kulude ja tulude eelarve 1929./30. aastaks — I lugemisel.

V. Vessart (põl): (Pahemalt poolt: Algab jälle see seanss.) Ikka läheb edasi.

Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahtsin eelarve juures peatuda peaausjalikult selle küsimuse juures, mida juba mitme eelkõneleja poolt puudutatud, see on nimelt rahva maalt linna valgumise küsimuse juures. Rkl. härra Laur arvas, et seda küsimust olevat õige kerge lahendada — võetagu ja jagatagu talud veel väiksemateks ja antagu maad maatahtjatele. (A. Laur, as: Kes ütles nii? Ma ei ole seda rääkinud.) Ütlesite küll. (A. Laur, as: Söötijäänud maid ma ei soovitanud söödis pidada, aga et neid jagada tuleb, seda ma ei öelnud.) Ma arvan, et see maa-jagamine ei aita seda küsimust lahendada, et enam ei oleks maalt linna valgumist. Ma arvan, et meie eelarve peaks katsuma sellest seisukohast välja minna, et praegu harida olevatel maadel, mis on asunikkude või eramaapidajate käes, põllupidajad võiksid elujõulisteks ja iseseisvateks muutuda. Kui asja hakata sellest küljest lahendada, et peaksime hakkama uusi väiketalusid asutama või endisi poolitama, siis ei ole maale ikkagi päris suurt rahva juurdekasvu loota. Härra Martna ettekandest, nii-

sama ka järgnevatest kirjutustest ajakirjanduses, võime niisuguseid järeldusi teha, et maale enam rahvast asuda ja sinna neid enam paigutada ei saaks. Ta tõi ette Eesti põllumajanduse statistilisi andmeid, mis pidid näitama, et meil on rahvast üldse põllumajanduses liigselt ja sinna ei saa enam tööjõude juurde paigutada, nagu oleks juba, niisugune mulje jäi vähemalt minul, juba töötarvidusel maal piirid kinni, ja sinna enam töötavaid käsi juurde rakendada ei saa.

Minu arvamise järgi on siin veel väga suured võimalused ees. Härra Martna kõnest ja peaausjalikult statistilistest andmetest paistis välja, et meil on välja kujunenud sarnane tööliselikliik, kes suvel põllumajanduses töötavad, kuid jäävad talveks vabaks. See on majanduse arenemise tagajärjel, et väga paljud töölised ei taha ennast kauemaks ajaks lepinguga siduda ja katsuvad ainult suve jooksul teenida, et ümber aasta kuidagi ära elada. Ka olevat sellepärast suvetöölisi kergem saada, kui aastatöölisi. On terve rida andmeid olemas, mis seda näitavad. Ma ei hakka neid siin ette kandma. Need andmed näitavad, kui suur on töötarvidus, tööliste nõudmine ja nende rahuldamine meie põllumajanduses. Tähendab, tööliste seas on välja kujunenud sarnane oma tööjõu edasiandmise viis, et tahetakse ennem suvel töötada, kui talvetöödele minna või pikemaks ajaks tööle jääda.

Mis oleneb siin otsekohe talude suurusest? Kui palju need tööjõude tarvitavad? Kahjuks ei ole mul võimalik otsekohe Eesti statistiliste andmete põhjal selgeks teha, missuguses suuruses talud võiksid meil teatud määral tööjõude rohkem tarvitada. Kui võtame näiteks käsitöö- või eluasemekohad ja vaatame statistilisi andmeid nende kohta, siis selgub, et nende väikeste maa-alade peal tõesti rohkem rahvast elab. Kuid seal on majapidamiste kõrval oma teised tööharud, ja otsekohe täit ülalpidamist need 1—3-hektaarilised maa-alad iseenesest ei võimalda maaharijale ega perekonnale, kes seal peal elab. Kuigi statistilistes andmetes need inimesed elanikkude arvu hulka maal on arvatud, peavad nad maaharimise kõrval muud tööd otsima, et ennast ära elatada. Siin on räägitud, et niisugustele väike-talunditele võiks suure hulga inimesi ära mahutada.

Ma võin ette tuua Soome andmeid, kus statistika vanem kui meil, ja kus majanduslikud

ja kliimaatilised olud ei lähe meie omadest suurt lahku, on enam-vähem sarnased, rohkem sarnased, kui meil ja Saksamaal ja meie ja Saksamaa olud. Siin on professor Enkel ette toonud võrdlemisi palju andmeid, mis näitavad, et 1—10 ha suurustes maapidamistes on iga haritud 100 maa-ala peale seal 33 inimest, 10—25 ha suuruste talude peale on 18 ja 25—50 peale — 15 inimest. Tähendab, 1—10 ja 10—25 ha suuruste talundite vahe on võrdlemisi suur, 25—50 vahe ei ole aga nii tunduv, et meie iseäranis palju inimesi suudaksime maa-le elama panna talusid vähendada. Nii on vahetud iga 100 hektaari haritava maa kohta 3 töötajad, nii et sellega midagi erilist palju kätte saada ei või. Loomulik, et meie praeguse põllumajanduse arenemise juures see hooajaline töötarvidus on ka väga mitmekesine. Teiseks on meie põllupidamisviis sarnane, et see nõuab eriti suvel võrdlemisi suurt tööjõudu, kuna talvel võidakse väiksema tööjõuga läbi ajada. Edasi on meie majanduseolud praegu niisuguses seisukorras, et just meie talupidajad ise on sunnitud kõrvalteenistust otsima mitmesuguste metsavedude ja muude töödega, eriti just metsavedudega, kus põllumehed käivad enestele kümnete verstate tagant talu sissetulekule lisa teenimas, sest muidu majapidamised ennast niioelda vee peal ei hoiata. Selleks võidakse aga meil väga palju eelarve abil meie põllumajanduses korraldada. Tuleks palju ära teha selleks, et ka see hooajaline töötarve enam-vähem tasutud saaks. Kahjuks ei ole minul oma maa kohta sarnaseid andmeid ette tuua, kuipalju meil mingisugune vili eraldi on tarvitanud tööjõudu, kas ühe hektaari või 100 hektaari peale. Ma pean siin jällegi professor Enkel'i poolt kokkuseatud Soome andmed ette tooma. Siin on huvitav näha, et võrdlemisi suure vahega ja väiksete korraldustega võidakse palju ka seda vahetada tasandada. Need andmed on kohased Soome oludele, meil on paljudes kohtades ka karjapidamine kõrgel järjel ja harilikult need talud tarvitavad juba ka talvel võrdlemisi rohkem tööjõudu kui teised. Soome andmete järgi on vahetud iga hektaari põllumaa kohta suvekuudel 14 tööpäeva, talvel aga neli tööpäeva. Nii et vahe on 10 tööpäeva, ja sellepärast on arusaadav, et neis majapidamistes, kus töö põlluharimisel ja viljakasvatamisel põhjeb, et seal suvine töötarvidus on suurem kui talvine. Härra Martna tõi ette Saksamaa andmeid, seal on see seisukord minu teada tunduvalt teine, sest seal on teised põllupidamisviisid tarvitamisel. Nagu teada, on seal inimesi, kes erilistel tööaladel töötavad, kes rändavad suvel paigast paika ja tööd teevad. Seal on tööliste majad ja elukorterid otsekohe rändtööliste korraldatud. Meil aga mi-

dagi sarnast ei ole. Hooajalised töölistel on iseäranis viimasel ajal moodi läinud, sest varemadel aegadel peeti talus tööjõudu ümber aasta. Minu teada, iseäranis Järvamaal, on asi kujunenud, kus suvel võetakse lisatööjõudu, ja see on omavahel vastamisi nii välja kujunenud, et ka töölistel ühest küljest ei taha pikki töölepinguid teha, teisest küljest ei ole see ka põllupidajale otstarbekohane, kui ta talvel peab liigset tööjõudu talus pidama. Praegu ma pean ütleva, meil taludes ei olegi talvel töölistele erilist tööd anda, sest endine tööoskus, rege või vankrit parandada, reha valmistada j.n.e., puudub praeguse aja töölistel. (M. Martna, stp: Miks?) Nad ei ole selle töö oskajad. On juhtumisi, kus tallu tuleb 24—25-aastane noormees ja ta ei oska hobust ette rakendada. (M. Martna, stp: Kas Teie olete agronoom?) Ei, ma olen põllumees. Ja teda tuleb veel selleks juhtida ja õpetada, et ta niisuguste lihtsate töödega valmis saaks. Oleks hea, kui saaks asja niiviisi eelarve abil korraldada, ja ma usun, et seda edaspidi saab, et meie võiksime ka talvel rohkem tööjõude maal kasutada. Meie võiksime ka suvekuudel hulga rohkem tööjõudu maal tööle rakendada, kui seda praegu on, kui meie saaksime kõik selle teravilja oma kodumaal kasvatada, mida meie nüüd sisse veame. Härra rahaminister ütles õieti, et meie selle vilja võiksime oma põldudel kasvatada, kui neid tugevamini väetada ja paremini harida. Meil on aga praegusel korral viljasisseveo kaitsetollidest puudus, ka härra Tonkman puudutas seda. Viljasisseveo tarvidust põhjendatakse sellega, et oleme karjakasvatuse maa ja sellepärast on tarvis loomatoitu väljast sisse vedada, nagu Taani seda teeb, ning piima-saadusi välja vedada.

Kui me vaatame statistilisi andmeid, siis näeme, et meie looma toiduvilja võrdlemisi vähe sisse veame, kuna peasjalikult suurem osa sellest on just toidu teravili ja meie kulumine võrdlemisi suured summad selle peale. Kui meie aga selle vilja kõik oma kodumaal kasvatada saaksime, siis jääksid need summad kulutamata. Härra rahaminister ütles, et see on võimalik, ja ma olen selles täiesti kindel, et see võimalik oleks. Ta tunnistab, et just parema väetamise kaudu oleks võimalik seda teha. Ka see on tõsi.

Meil antakse kunstpõllurammu ostmiseks laene põllumeestele, aga need on võrdlemisi lühikesajalised. Talvilja peale antakse vähe pikema aja peale laenu, suivilja peale aga lühema aja peale. Õeldakse, vaadake, teie külvate vilja kevadel-maha, sügisel korjate selle ära ja sellega olete teie kunstõnnikult tulu saanud, ning see laen tuleb tasuda. Hea on, kui vili sel määral juurdekasvu annab, et see kunstõnniku väe-

tise ära tasub. Headel aastatel tasub see enese ehk ära, aga sellest oleneb ka teatud suurem läbikäik, ja sellest põllumehel eriti tunduvalt tulu ei ole. Maksmise aeg tuleb kätte, rahaks otsekohe seda saaki muuta ei saa, sest viljainad on sügisel alati võrdlemisi odavad. Kuid põllumees on sunnitud sügisel eriti madala hinnaga oma saagi käest ära andma, sest väetise laen tuleb tasuda.

Soomes tullakse põllumeestele sel alal paremini vastu. Seal on „Keskuslaina rahasto“ korraldus, et põllumehed võivad kunstsõnniku laenu kasutada vähemalt kaks aastat, ja kuna maa võib ka teisel aastal paremat saaki anda, siis on arusaadav, et põllumees võib seal palju kergemini laenu tasuda, kui meie korralduste juures, lühikese aja järele. Ja siis on see laen ka talule õnnistuseks, kuna praeguse korra juures võib see talu õige raskesse seisukorda viia. Eriti veel on raskusi asunikul, kellel üldse põllumajanduslik inventar puudulik j.n.e. Oleme näinud asunikke, kes selle laenu õiendamiseks oma lehma-mullika on pidanud ära müüma, et seda laenu tasuda. Loomulik, et siis, kui ta peab karja vähendama, see laen talle tulu ei too, vaid ümberpöörduvalt — kahju.

Teisest küljest on tänava aasta väga palju puudutatud seemnevilja küsimust. Siin peaks tingimata sellele seisukohale asuma, et see seemnevilja, mis kevadel antakse, ja mille hulga kohta tuuakse ette kohutavad arvud, et põllupidaja selle seemnevilja odavamalt kätte saaks. Aga see on kindel, et seemnevilja hind on palju kõrgem, kui see vili, mis sellest kasvab, ja mis-sugusest viljast peab põllupidaja laenu tasuma. On juhtumisi olnud, kus seemnevilja kevadel kaks korda kallim kui sügisel. Ja see on peaaegu harilik nähtus. Võtame näiteks Läänemaa, kus loetakse keskmiseks saagiks 4—5 seemet. Ühe seemne peab põllupidaja tulevaks aastaks jätma. Ja kui ta kahe seemnega peab võlga tasuma, mis temal siis veel järele jääb? Üks või kaks seemet oma töövaeva ja kogu talu väljaminekute katteks. Siin peaks valitsus seisukoha võtma, et vili talle kevadel kallim kätte ei tuleks kui see, mis ta sügisel müüb või ümberpöörduvalt.

Nii siis, kui me katsume väetiselaenu tähtsena pikendada, et väetist rohkem tarvitama hakataks, teravilja saagid tõuseksid ja meie nii palju sisse ei veaks, siis on loomulik, et meie seega väga palju tööjõudu tarvitaksime, ja ei oleks tarvis öelda eriti pahempoolsetel härradel, et meil nii suur tööpuudus valitsemas. Eriti need teraviljad, mis me sisse veame, mida aga väga hästi võiksime kasvatada, tarvitavad eriti palju tööjõudu. Lubage mulle ette kanda näiteid selle kohta... (E. Joonas, stp: Kas ei saaks lühemalt?) Mina teen küllalt lühidalt.

(Vahelhüüe pahemalt poolt: 9 koosolekut on räägitud.) Mina võin 10. koosoleku rääkida. (E. Joonas, stp: No vaatame, kui palju Teie vastu peate.) Eriti need teraviljad, mida nii suurel määral sisse veame — rukis ja nisu —, tarvitavad eriti palju töötavaid käsi, et neid kasvatada. On andmeid olemas, mis näitavad, et näiteks rukis ühe ha põllu kohta, s. o. kesa harimine juurde arvatud, 32—48 inimese tööpäeva ära kasutab. (E. Joonas, stp: Keda see peaks huvitama, mikrofone ei ole?!) See huvitab mind. Kui meie selle vilja hulga, mis sisse veame, oma põldudel kasvataksime, siis on loomulik, et meie õige palju võiksime tööpuudust vähendada. Teisest küljest tõi härra Martna läinud kord ette, et meil masinad, eriti põllutöomasinad, väga palju tööjõudu välja suruvad. See on tõsi, et teatud masinad väga palju käetööd ära teevad ja ka paremat tööd teevad. Teisest küljest aga ei suuda põllutöomasinad käetöötajaid või otsekohe töölisi põllutööde juurest kõrvale suruda, sest neis majapidamistes, kus masinad tarvitusel, on põllupidamine palju põhjalikum ja töötarvidus selle järgi suurem.

Ka põllumajandusesaaduste turule toimetamise seisukohalt on meil väga halvad teed. Meie näeme, et on mitmel pool hakatud maanteid, mis on esimese järgu teed, riigi tegemisest välja jätma. Paljud riigimetsa alale kuuluvad teosed jäävad tegemata ja need on mitmel pool täiesti läbipääsematud. Halvad teed teevad meie põllumajandusesaadused kalliks, meie ei suuda põllumajandusesaadustega, mis väljaspoolt tulevad, võistelda.

Takistusi tehakse autoliikumisele maal. Mina tean juhte, kus paar erksamat talupidajat on ostnud kokku veoauto ja veavad põllusaadusi linna. Nad ütlevad, et alati on teel politsei vastas, kes kontrollib, kas ei ole seal mõni kohalik elanik olemas, kel kaupa linna toimetada ei ole, ja inimesed on sunnitud nagu vargsi andma pakke ühe või teise nimele, et vaadake, meie viime saadusi turule ja oleme õigustatud autoga edasi pääsema. On loomulik, et sarnane seisukord koha peal rahulolematust tekitab ja paljud selle korraldusega rahul ei ole.

Siin toodi ette, et ühest küljest linnad meelitavad rahvast linna oma paremate oludega ja lõbudega, ning teiseks maa raske elu tõukab nad sinna. Eriti härra Tonkman juhtis tähelepanu sellele, et meil eriti kultuurilisteks ülesanneteks linnas kulutatakse väga palju ja maal peaaegu midagi selleks ära ei tehta. Veel rohkem: mitte, et ei ole midagi ära tehtud, vaid maal võetakse ka neilt lõbustustelt, mis kohalikud haridusetegelased korraldavad, veel maksu. Ja võetakse nii suurt lõbustusemaksu, et

see võtab maal igasuguse tahte mingsuguseid koosviibimisi korraldada, koos käia ja lõbut-seda.

Maksudega on ka väga halb lugu maal väiketööstuses, näiteks veskite juures. Minul on andmed, kus üks veskiomanik ehitas väikese auruveski ja temal on 18 eriliiki makse, ta ei teadnudki, kuipalju ja missugused need mak-sud on, kuid aasta lõpul oli näha, et need olid väga erinevad ja mitmekesised. Maksude alal valitseb meil tõesti segadus. Siis on... (Vahel-hüüe keskelt: Segi läks, ei tule midagi välja. — J. Voiman, stp: Kas võiks Teile materjali tuua.)

Meil antakse maaparanduse otstarbeks lae-nu, aga teisest küljest takistatakse võrdlemisi kergesti läbiviidavaid maaparandusi läbi viia.

Ma toon teile näiteks ühe juhtumise, kus kohalikud elanikud andsid umbes 4—5 aastat tagasi põllutöoministeeriumile palve, et üht veskit, mida taheti välja rentida, välja ei renditaks, vaid veski tamm maha lastaks, sest veskit pole tarvis, ning selleläbi jääks hulk maad vee alt vabaks. Selle veepaisutuse all kannatab ka palju riigi metsa. Palvele otse-kohest vastust tänini saadetud ei ole. Aga era-teel on kuulda olnud, et põllutöoministeerium on põhimõttelikult selle palve poolt olnud, aga riigikontroll olnud selle vastu, sest riigi sissetulekud väheneksid ja veski renditi 28 tuhande sendi eest välja. (M. Krents, tp: Härra Vessart, kust raamatust Teile loete? See on nii tuttav jutt.)

Maal tekitab kibedust telefoniküsimus. Läänud aastal eelarve korral toodi siin ette, et maal tuleks alandada telefonimakse, mille tõttu telefon oleks rohkem kättesaadav. Tol korral toodi ette, et linna telefonid annavad riigile tulu, kuna maa telefonid ainult kulu tee-vad, mis loomulik, kui need tulud kõik, mis linnades saadakse, arvata linna telefoni tulu-desse. Tegelikult aga on linnades kaugekõnede eest palju rohkem makse saadud, kui koha-likkude kõnede eest. Loomulik, et need kõned on kaugemale räägitud, mitte linna piirides, ja need maksud tuleksid tingimata maatelefoni kaugekõnede maksude juurde arvata. Siit näeme, et linna telefonid ei ole nii tulusad, kui maa telefonid, ning maa telefonivõrgule tuleks rohkem rõhku panna ning sellelt maksu alandada, siis oleks maal telefon kättesaadavam. Telefoni kohta praegusel ajal ei või öelda, et seda ei oleks tarvis. Kui keegi on telefoni sisse seadnud, siis ei taha ta sellest kuidagi loobuda, kuigi maksud väga kõrged. Kuid paljud on siiski sunnitud liiga kõrgete maksude pärast telefonist ära ütlema.

Käesolevas eelarves on üles võetud tele-fo-nimakse, nimelt tulusid 2.130.000 krooni ja

üldse posti-telegraafi-telefonimakse 5.580.000 krooni.

Härra rahaminister ütles, et riigi tulualli-kaks on ka meie post-telegraaf-telefon, mida ta aga otsekohe olla ei tohiks.

(Koosolekut hakkab juhatama abiesimees **R. Penno.**)

Ma arvan, et siin peaks parandusi ette võt-ma, sest sellel alal minnakse liialdusteni.

Nii näiteks on teatud kohad maal, kus talu-pidajad omavahel katsunud telefoniühen-dusi korraldada. Omal ajal Kolga vallas Hirvli küla mõningate talude kohta on korraldused tehtud, et need peavad telefonid maha võtma või iseäralikke tingimusi täitma, vist pidid postid kaugemale panema, või jalamaa võrra või roh-kem pikemaks tegema, vastasel korral lubati trahv peale panna. On kuulda, et mehed ei ole võtnud telefone maha, ja neil tuleb vististi nüüd istuma minna, et katsusid telefoni primitiivselt üles seada, taludevahelise läbikäimise hõlbustamiseks.

Ma arvan, et selles eelarve-osas peaks tingi-mata tulevikus eelarve-komisjon parandusi te-gema, et just maatelefoni makse alandada ja seega võimaldada maal rohkemat telefoni tarvi-tamist. Teisest küljest ei taha ametkonnad selles asjas kohalikele elanikkudele vastu tulla. Näiteks Järvamaal on Lõõla küla umbes paarkümmend kilomeetrit kaugel metsa sees. See küla on palunud enesele telefoni sisse seada, et keskkohaga ühendust luua. Eelarve-summad on otsas. On pööratud metsade peavalitsuse poole, et Väätsa Tagametsas elava metsaüle-maga, kellele käib telefon, lubataks külale ehi-tada ühe liini peale. Seal on aga ära öeldud, ja tänapäevani on see küla telefonita. Nüüd on kuulda, et metsade peavalitsus olevat lubanud vastu tulla ja lubanud ühe liini peale sinna tele-foni sisse seada. (Sõjaminister M. Juhkam: Aga kuidas raadioga maal on?) Mina näen, need härrad on siin väga närvilised. (E. Joonas, stp: Teile oma mehed on kõik välja läinud, keegi ei taha Teid kuulata.) Ma ei taha teie kannatust enam proovile panna. Loodan, et minu soovi-avaldused ja parandused, mis ma siin ette kand-sin, eelarves teostatakse.

A. Laur (as) (fakt. märk.): Härra Vessart tähendas, nagu oleksin mina oma kõnes öelnud, et nende talud tulevad tükeldada, kes ei suuda oma maid harida. Mina tahtsin öiendada, et mina seda öelnud ei ole, ja toon tõenduseks oma stenogrammi, mis alles parandamata ja mille ma sõnasõnalt ette loen. Stenogrammis on järgmist öeldud: „Riik peaks ka selle järele valvama, et kõik meie põllumaa oleks kultuuri

all. Sellepärast on lubamata, kui meie suur- taludes seisab maa tühjalt, ilma viljata.“ Siin on rkl. M. Martna vahelhüüe: „No vaat, minu sõbrad nõuavad, et nende käest ära võetaks maa“. „Mina ei räägi äravõtmisest, kuid see on riiklik kuritegu, kui maa tühjalt seisab.“ Minu arvamine on, et tuleks selle eest trahvi maksta, aga maa ei tohi tühjalt seista. Kuid mina ei rääkinud maa äravõtmisest. Pidage seda mee- les. Mina reageerisin ainult rkl. Martna ütelu- sele. Ei maksa võltsida.

M. Martna (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina võin pärast seniseid arutamisi selle tõsiasja kinni naelutada, ja ma teen seda heameelega, nimelt, et niihästi tööerakonna kui ka põllumeeste kogude rühma kõnelejad on siin korduvalt rõhutanud, et rahva maksukoo- rem on ränk, ja eriti see osa, mida kaudsed mak- sud sünnitavad. Meie võime oletada, et maini- tud rühmad oma senised seisukohad maha on jätnud, milliste järgi just kaudsed maksud riigikassa alustugedeks olid ja edasigi pidid olema. Kuna meie ikka oleme selle poolt olnud, et meie maksustamise süsteem muudetak- ja erilist rõhku varanduse, omanduse, suurte sis- setulekute maksustamise peale panema haka- tak, nagu näiteks väärtuste juurdekasvu maks, ostude maks—Umsatzsteuer—j.n.e. Me oleme kuulnud, et mainitud rühmade kõnelejad, nagu nende avaldustest aru saama peab, nüüd selli- seid varandusemaks pealdavad, nagu meie ikka nende poolt oleme olnud.

Vabariigi Valitsus peab seda silmas pidama ja oma ülesandeks võtma, viibimata meie maksusüsteemi ümberkorraldamise juurde asu- des, see on kaudseid makse kaotama ja varan- duse maksustamise seaduste väljatöötamise juurde asuma.

Ja mina loodan, et tööerakond ja põllu- meeste erakond sel päeval, kui minu poolt mai- nitud uued maksuseadused Riigikogu ette il- muvad, jälle ümber ei kuku ja iseoma kuraasi pärast hirmu ei hakka tundma.

Rahaminister A. Oinas: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Veiler on arvamisel, et asi on klaar. Mina nii optimistlik siiski ei ole. Arvan, et klaar asi kaugeltki veel ei ole. Kuid võtan arvesse, et Riigikogus on sedakord väga põhjalikult ja pikalt eelarvet käsitatud, ja kuna täna väga hiline aeg on, sellepärast ehk Riigi- kogu liikmed vabandavad, kui mina vastamise lükkan edasi ja annan üksikasjalikud seletused eelarve-komisjonis, kus kahtlemata palju põh- jalikumalt on võimalik andmete varal neid lahkuminekuid selgitada, mis järele jäänud.

Arvan, et see on õigem, sest pleenumis on võimata eelarve arutamisel kõiki küsimusi la- hendada. Selleks annab suuremad võimalused eelarve arutamine komisjonis, kus valitsus püüab niipalju kui võimalik igasuguseid täien- davaid andmeid ja seletusi anda.

Juhataja R. Penno: Rkl. Voiman'ilt on ettepanek,

Eesti vabariigi kulude ja tulude eelarve 1929./30. aastaks I lugemisel vastu võtta ja I ja II lugemise vahel anda rahaasjan- duse komisjoni laiendatud koosseisus. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Päevakord on läbi.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 23.25 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund.**

Abiesimees **R. Penno.**

Abisekretär **J. Piiskar.**

